

Η Ελλάδα είναι μια μικρή χώρα. Όμως όσα χρόνια κι αν ταξιδεύεις στη γη της, όσα χιλιόμετρα κι αν διανύσεις στους δρόμους της, πάντα υπάρχουν γωνιές λίγο κρυμμένες, που δεν αποκαλύπτονται εύκολα στο βιαστικό ταξιδιώτη.... Γωνιές που μπορούν να σε αφήσουν έκθαμβο θεατή, άλλοτε παρθένας κι ανυπέρβλητης φύσης κι άλλοτε περήφανης και μαρτυρικής ιστορίας.

Για το οχυρό Ιστίμπεν, δεν είχα ακούσει ποτέ. Δε γνώριζα την ύπαρξή του, ούτε διδάχτηκα την ιστορία του στο σχολείο. Ίσως επειδή η νεοελληνική ιστορία

ΚΕΡΚΙΝΗ: ΟΧΥΡΟ ΙΣΤΙΜΠΕΗ

ΚΕΙΜΕΝΟ: ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΒΑΣΙΛΑ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΒΑΣΙΛΑ

βρισκόταν πάντα στα τελευταία κεφάλαια των βιβλίων... Ίσως γιατί έχει πολλά σκοτεινά σημεία, πολλές αμφιλεγόμενες στιγμές, πολλές αφορμές σύγκρουσης -ακόμη μέχρι σήμερα- ανθρώπων και ιδεολογιών.

Έτσι στην αναζήτηση αυτών των ζωντανών μνημείων της ιστορίας μας, που θα μπορούσαν ίσως να καλύψουν τα μεγάλα κενά της ιστορικής μου γνώσης, βρέθηκα μια μέρα στο όρος Κερκίνη (Μπέλες). Σκαρφαλωμένο στα 1.340 μέτρα, ανάμεσα σε πυκνά δάση φυλλοβόλων, σε μια ειδυλλιακή τοποθεσία θα έλεγε κανείς (αν μπορούσε να ξεχάσει τα μόλις 250 μέτρα που το χωρίζουν από τη Βουλγαρία -απόσταση που καθόρισε την τραγική ιστορία του) βρίσκεται το 'Οχυρό' όπως λέγεται σήμερα. Η λέξη Ιστίμπεν δεν χρησιμοποιείται επίσημα.

Στην πύλη ο φαντάρος μας υποδέχεται και καλεί τον ανώτερό του, που μας συνοδεύει και θα είναι ο ξεναγός μας στο οχυρό. Στο πέρασμα από τον προαύλιο χώρο παρατηρώ πόσο φροντισμένα και καθαρά είναι όλα... κοιτάω γύρω μου τα βουνά, και δε βλέπω τίποτα περισσότερο από πανέμορφα δάση... Δε μπορώ να φανταστώ τις πλαγιές αυτές που τώρα φωτίζονται από το φρέσκο πράσινο χρώμα της άνοιξης, εχθρικές, με τις εικόνες, τους ήχους και τους καπνούς της μάχης να τις συνταράσσουν. Μόνο φωνές από λύκους και νυχτοπούλια ταιριάζουν εδώ, σκέφτομαι. Τότε ο “ξεναγός” μας, με επαναφέρει στην πραγματικότητα, μιλώντας μας για τα βράδια στο παρελθόν, που άκουγαν τους Βούλγαρους από τις σκοπιές τους, να φωνάζουν και να βάζουν δυνατά μουσική, ή τότε ακόμα που κυνηγούσαν λαθρομετανάστες στις πλαγιές αυτές.

Μπαίνουμε μαζί του σε ένα προθάλαμο που έχει μετατραπεί σε μουσείο πολεμικής ιστορίας. Σε μια προθήκη παρατεταγμένα αριστεία ανδρείας, μετάλλια στρατιωτικής αξίας, αναμνηστικοί σταυροί τραυματιών, μετάλλια εθνικής αντίστασης... Σε μια άλλη στρατιωτικές στολές. Στα κάδρα που γεμίζουν τους τοίχους, φωτογραφίες εξοπλισμού, αντιαρματικών έργων, αξιωματικών, αλλά και μεταφρασμένα δημοσιεύματα από εφημερίδες. Λόγια θαυμασμού που ειπώθηκαν από αξιωματούχους σε ολόκληρο τον κόσμο... «Ο ηρωισμός της Ελλάδας κατέπληξε τον κόσμο, εμπνέει τους ελεύθερους ανθρώπους οπουδήποτε της γης και υπερέβαλεν σήμερα την δόξαν του παρελθόντος», «Πολεμήσατε άοπλοι εναντίον πάνοπλων και ενικήσατε. Πολεμήσατε μικροί εναντίον μεγάλων και επικρατήσατε. Δεν ήταν δυνατόν να γίνει διαφορετικά γιατί είσθε Έλληνες», και η θρυλική φράση του Τσώρτσιλ: **«Μέχρι τώρα λέγαμε ότι οι Έλληνες πολεμούν σαν ήρωες. Από τώρα θα λέμε ότι οι ήρωες πολεμούν σαν Έλληνες»**... Λόγια μεγάλα, πομπώδη, που ξεχνιούνται όμως τόσο εύκολα, όταν γυρίζει ο τροχός, σκέφτομαι, αναλογιζόμενη τη σύγχρονη συγκυρία όπου σχεδόν όλοι αντιμετωπίζουν την Ελλάδα με καχυποψία, ως το μαύρο πρόβατο που έριξε το πρώτο κομμάτι από το ντόμινο της οικονομικής συμφοράς.

Σε μια άλλη προθήκη έχει πυρομαχικά, χειροβομβίδες, νάρκες, πιστόλια Beretta, Naltuer, Browning, κ.α. όλες άγνωστες λέξεις για μένα. Οι άντρες της παρέας τα περιεργάζονται σχεδόν με ενθουσιασμό, καθώς βρίσκουν ευκαιρία να θυμηθούν τα χρόνια της στρατιωτικής τους θητείας, να ανταλλάξουν ιστορίες και να κάνουν και λίγο επίδειξη γνώσεων. Εγώ από την άλλη, σκέφτομαι μόνο ότι τα όπλα αυτά είναι χρησιμοποιημένα... Έχουν πληγώσει κορμιά στρατιωτών, που τον πόνο τους και τον πόνο των αγαπημένων τους δε μπορεί να απαλύνει κανένα μετάλλιο ανδρείας και καμιά δήλωση, από όποιον κι αν προέρχεται, όσο εντυπωσιακή κι αν είναι. Με σφιγμένο στομάχι κάθομαι μπροστά από μια ανάγλυφη αναπαράσταση του Μπέλες, για να ακούσω την ιστορία του Οχυρού...

«6 Απριλίου 1941. Ξεκινάει η μάχη στις 5 το πρωί. Το ένα μετά το άλλο, τα οχυρά του όρους Κερκίνη, πέφτουν. Μέσα σε 10 ώρες έχουν πέσει τρία οχυρά

και σε 15 ώρες πέφτει και το τελευταίο στήριγμα, το λεγόμενο 'Παλούκι'. Έχει μείνει μόνο το οχυρό Ιστιμίπη. Οι Γερμανοί βλέποντας ότι δεν έχουν οι Έλληνες καμία υποστήριξη από αεροπλάνα και καμία μοίρα πυροβολικού, ανεβάζουν όλα τους τα αντιαεροπορικά εδώ πάνω. 30 αντιαεροπορικά με βλήματα 75mm ρίχνουν όλα εναντίον του οχυρού. Γίνεται κυριολεκτικά κόλαση. Το απόγευμα, Γερμανοί αλεξιπτωτιστές πέφτουν πάνω στο Ιστιμίπη. Επειδή προηγουμένως είχαν αντιμετωπίσει σθεναρή αντίσταση, κατέβηκαν με βουλγαρική βοήθεια τον Αξιό και ξαναγύρισαν προς τα πίσω για να πάρουν τα οχυρά. Ήταν θέμα γοήτρου να τα καταλάβουν πριν μπουν στη Θεσσαλονίκη. Περικύκλωσαν το οχυρό. Οι Έλληνες με τη βοήθεια του διοικητή Γεραμάνη, που ερχόταν από το όρος Τραπέσκα, ΝΑ του Μπέλες κι ενός ακόμα τάγματος, απωθούν τους Γερμανούς. Το τάγμα Γεραμάνη επιστρέφει στη θέση του, ενώ το Ιστιμίπη συνεχίζει να πολεμά. Μέχρι το βράδυ οι Έλληνες δεν είχαν πάρα πολλές απώλειες. Στις 02.00 όμως ξημερώματα 7 Απριλίου 1941, οι Γερμανοί δυναμιτιστές καταφέρνουν να ανοίξουν τρύπα στον πρώτο όροφο, μπαίνουν οι Γερμανοί μέσα και αρχίζει η μάχη μέσα στις στοές. Τα ελληνικά πολυβόλα, λόγω του ότι είναι στημένα μέσα σε θυρίδες από όπου προεξέχει μόνο η κάννη, δε μπορούν να γυρίσουν... Όσοι Γερμανοί μπαίνουν στις στοές

ΣΚΕΦΤΟΜΑΙ ΜΟΝΟ ΟΤΙ ΤΑ ΟΠΛΑ ΑΥΤΑ
ΕΙΝΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΜΕΝΑ... ΕΧΟΥΝ
ΠΛΗΓΩΣΕΙ ΚΟΡΜΙΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ,
ΠΟΥ ΤΟΝ ΠΟΝΟ ΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΝΟ
ΤΩΝ ΑΓΑΠΗΜΕΝΩΝ ΤΟΥΣ ΔΕ ΜΠΟΡΕΙ
ΝΑ ΑΠΑΛΥΝΕΙ ΚΑΝΕΝΑ ΜΕΤΑΛΛΙΟ
ΑΝΔΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΜΙΑ ΔΗΛΩΣΗ, ΑΠΟ
ΟΠΟΙΟΝ ΚΙ ΑΝ ΠΡΟΕΡΧΕΤΑΙ, ΟΣΟ
ΕΝΤΥΠΩΣΙΑΚΗ ΚΙ ΑΝ ΕΙΝΑΙ.

βρίσκονται απευθείας να κολυμπούν μέσα σε μια λίμνη αίματος. Στις 05.00 οι Γερμανοί καταφέρνουν να ανοίξουν τρύπα και στο δεύτερο όροφο των στοών, εκεί που βρίσκεται το κύριο σύστημα αερισμού και ρίχνουν χημικά αέρια. Τότε πια ο υπίατρος συμβουλεύει τους 13 αξιωματικούς να παραδώσουν το οχυρό. Έτσι κι έγινε. Παραδόθηκαν οι αξιωματικοί από τη μια πλευρά, από την άλλη όμως οι στρατιώτες λόγω του κροταλισμού των πολυβόλων,

και του φοβερού αντίλαλου μες στις στοές, δίχως να γνωρίζουν τι γίνεται, συνεχίζουν να μάχονται για άλλες 12 ώρες! Τελικά το οχυρό παραδίνεται στις **7 Απριλίου 1941, στις 5 το απόγευμα**. Τη στιγμή που οι Έλληνες στρατιώτες βγαίνουν από το οχυρό, οι Γερμανοί στρατιώτες κάνουν τιμητικές παρουσιάσεις όπλων στους Έλληνες για να τους απονεύμουν φόρο τιμής... Οι αιχμάλωτοι οδηγήθηκαν σε βουλγαρικά στρατόπεδα συγκέντρωσης, επιχειρήθηκε όμως από τους Βούλγαρους να εκτελεστούν στη Τζουμαγιά Σερρών. Μετά από επέμβαση του Γερμανού ταγματάρχη, ο οποίος ήταν

υπεύθυνος για την επίθεση στο Ιστίμπεη, η εκτέλεση αποφεύχθηκε και οι αιχμάλωτοι οδηγήθηκαν τελικά σε γερμανικά στρατόπεδα. Οι Βούλγαροι, που δεν πολέμησαν καθόλου σε αυτά τα υψώματα, πήραν απλά έτοιμα τα εδάφη μας από τους Γερμανούς, λόγω της συμφωνίας που είχαν κάνει, να περάσουν δηλαδή οι Γερμανοί αμαχητί μέσα από τη Βουλγαρία για να χτυπήσουν την Ελλάδα....

...Ακόμα και στις μέρες μας, τη μέρα που γιορτάζει το οχυρό, πηγαίνουν Γερμανοί που πολέμησαν εκεί και καταθέτουν στεφάνια και για τους Έλληνες.»

Έτσι είναι η ιστορία του Οχυρού όπως μας την διηγήθηκε ο υπαξιωματικός που υπηρετούσε εκεί. «Συγκινητική», είναι μια πολύ φτωχή λέξη για να την περιγράψει. Συγκλονιστικό το μεγαλείο εκείνων των Ελλήνων που πολέμησαν για την πατρίδα. Άραγε πόσο οι σημερινές μας πράξεις δικαιώνουν τον αγώνα τους, αναρωτιέμαι... Πώς

τιμάμε εμείς οι σημερινοί Έλληνες όλους αυτούς που έπεσαν νεκροί στη μάχη, αγωνιζόμενοι για να κρατήσουν τη γη αυτή ελληνική? Με αυτές τις σκέψεις και αρκετά φορτισμένοι, κατεβαίνουμε πια βαθιά στη γη, για να δούμε από κοντά τον τόπο όπου οι πρόγονοί μας έδωσαν την απέλπιδη μάχη τους, τον τόπο όπου η ιστορία, γράφτηκε για άλλη μια φορά με αίμα... Ανοίγουμε βαριές σιδερένιες πόρτες, κατεβαίνουμε πολλά απότομα σκαλιά και μπαίνουμε σε ένα λαβύρινθο, στενών, υγρών και σκοτεινών διαδρόμων. Όλα φαίνεται να έχουν μείνει όπως τότε. Χαμηλές πόρτες, μαυρισμένοι από την υγρασία τοίχοι, τραχιά πατώματα. Μικρές λάμπες μόνο ρίχνουν ένα θλιβερό φως στις στοές, προσπαθώντας να θυμίσουν κάτι από την πνιγηρή ατμόσφαιρα που επικρατούσε εδώ το 1941. Μπορεί να φανταστεί άραγε κανείς, ανθρώπους να ζουν, να αναπνέουν, να πολεμούν και να σκοτώνονται εδώ μέσα? Αυτούς τους βουβούς τώρα διαδρόμους να ασφυκτιούν από πυροβολισμούς, εκρήξεις, πτώματα, αίμα και ουρλιαχτά?... Συγκλονισμένοι, εγκαταλείπουμε το οχυρό. Μια μαρμάρινη επιγραφή «Εδώ η υπεροψία του δυνατού, εκάμφθη από την δύναμιν του δικαίου... Απρίλιος 1941» είναι η τελευταία μας εικόνα. Στο δρόμο της επιστροφής είμαστε αμίλητοι, κοιτάμε μόνο τα βουνά στο δρόμο μας, που αυτή τη φορά μας φαίνονται διαφορετικά... Πολύ πιο σκοτεινά, φορτωμένα με τη βαριά ιστορία της χώρας μας.

Όταν γυρνάμε πια στην Αθήνα, ψάχνω στο διαδίκτυο για το Ιστίμπεν. Βρίσκω λίγες μαρτυρίες ανθρώπων που πολέμησαν εκεί. Με κάποιες διαφορές, από την αφήγηση που άκουσα εγώ. Όπως γίνεται πάντα με την ιστορία, οι μνήμες ακούσια την αλλοιώνουν. Όμως αυτό που είναι κοινό και αδιαμφισβήτητο σε όλες τις μαρτυρίες, είναι ο απίστευτος ηρωισμός των ανθρώπων που πολέμησαν εκεί, η πύρινη ελληνική ψυχή και η αγάπη για την πατρίδα.

...Η επίσκεψη στο Οχυρό ήταν μια ιδιαίτερη εμπειρία που θα θυμόμαστε για πάντα. Είναι μια επίσκεψη που αξίζει να 'χωρέσει' κανείς στο πρόγραμμά του κατά την περιήγησή του στον νομό Σερρών, ανάμεσα σε πεζοπορίες, παρατήρηση πουλιών ή βαρκάδες στην πανέμορφη λίμνη... Δίνει μια σπάνια ιστορική γνώση αλλά και μια πολύτιμη συνειδητότητα στον καθένα από μας, ως προς τη θέση μας στον κόσμο, το πώς βρισκόμαστε εδώ σήμερα, γιατί μιλάμε αυτή τη γλώσσα, γιατί είμαστε ελεύθεροι σ' αυτή τη γη, γιατί είμαστε Έλληνες και πού το χρωστάμε...

Για όσους θέλουν να διαβάσουν κάτι παραπάνω για το Οχυρό:

<http://pheidias.antibaro.gr/1940/Apostolopoulos-Istibei.doc>

Οι αναμνήσεις του αξιωματικού του Ελληνικού Στρατού **Γεωργίου Αποστολόπουλου** (1910-1995) από την ηρωική μάχη του οχυρού Ιστίμπεν (6-7 Απριλίου 1941), όπως διασώθηκαν από τον γιο του, **Ανδρέα**.